

УДК 330.532

Я.П.ГАВРІСЮК, канд. екон. наук, доц. НТУ «ХПІ»

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЬОВОЇ ФУНКЦІЇ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Проведена формалізація складових використання ресурсного потенціалу економічного розвитку регіону.

Formalization of constituents of the use of resource potential of economic development of region is conducted

Прискорений рух по переходу від державної економіки до ринкової відбувалося хаотично, по прискореній системі, що в даний час породило відставання в різних галузях розвитку виробництва так і збільшення незанятості трудових ресурсів. Така ситуація продовжує і залишатися, що вимагає побудови збалансованої програми на реалізацію цільової функції по підвищенню життєвого рівня населення. Основним обмеженням по розвитку суспільства є поступове підвищення прибутковості і зайнятості працездатного населення при його соціальній захищеності. Незанятість трудового потенціалу відбулася за рахунок скорочення робочих місць і зупинки виробництва товарів власного виготовлення, ці негативні явища викликані; інтервенцією зарубіжних товарів і відтік фахівців з сфери виробництва. Така ситуація привела до того, що важелі державного регулювання зменшували свою дію на економічну ситуацію, а ринки переходили в розпорядження, як свого, так і іноземного власника.

Тому, якщо така ситуація буде продовжуватиметься економічний розвиток від реалізації товарів перейде до реалізації запасів, що підтримуватиметься позиковим фінансуванням яке посилює економічну залежність від зарубіжних інвестицій. У зв'язку з цим, потрібно розробити систему економічних важелів, яка могла поступово нарощувати випуск конкурентних товарів (послуг) і розширення їх об'ємів і зайнятості населення. Перетворення економіки, в якій були не повні виробничі цикли або випускалися тільки комплектуючі, можливо шляхом знаходження рішення в умовах часткової невизначеності.

Для того, що б сформулювати постановку завданні необхідно проаналізувати позитивні і негативні сторони як державної, так і ринкової – систем господарювання. У природі існування розвитку світової спільноти в чистому вигляді не існує; ні державної, ні ринкової економік. Тому, метою справжнього аналізу є визначення, наукових підходів регулювання, і співіснування різних економічних систем.

Основною гідністю ринкової системи, що знаходить своє підтвердження в її аналізі і практиці функціонування і заслуговує особливої уваги: це ефективний розподіл ресурсів і свобода вибору підприємницької діяльності.

Основний економічний аргумент на користь ринкової системи полягає в тому, що вона самостійно сприяє, ефективному розподілу ресурсів. Згідно цієї тези конкурентна ринкова система направляє ресурси у виробництво тих товарів і послуг, яких суспільство найбільше потребує і вони приносять найвищий дохід. Вона диктує застосування найбільш ефективних методів комбінування ресурсів для виробництва і сприяє розробці і впровадженню нових, дешевших, але не завжди якісних технологій виробництва. Не можна обійти стороною питання, що є особиста вигода, і саме вона забезпечує суспільство виробництвом найбільшої кількості необхідних товарів з наявних ресурсів, це все, припускає максимальну економічну ефективність. Саме ця презумпція ефективності розподілу примушує більшість економістів сумніватися в необхідності урядового втручання у функціонування вільних ринків або урядового регулювання їх операцій, виключенням тих випадків, коли таке втручання стає вимушеним.

Одна з фундаментальних проблем організації суспільства полягає в тому, як координувати економічну діяльність безлічі індивідів і підприємств. Відомо, що існують два способи здійснення такої координації: один - це централізоване використання заходів примушення; інший ця добровільна співпраця через посередництво ринкової системи.

Лише ринкова система здатна координувати економічну діяльність без примушення. Ринкова система представляє; свободу підприємництва і вибору: природно, на цій основі вона і досягає успіху. З суспільної точки зору конкуренція бажана, але вона найбільше докучає індивідуальному виробнику своєю безжальною дійсністю. Вільному індивідуалістичному середовищу в капіталістичній системі нібито властиво те, що підприємці в гонитві за прибутком і прагненні поліпшити свої економічні позиції, намагаються звільнитися від обмежувальних пут конкуренції. Злиття фірм, таємні змови компаній, нещадна конкуренція - все це, сприяє, ослабленню конкуренції приводить до ухилення від саморегулювання. Розвиток технічного прогресу, який ринкова система заохочує, сприяє занепаду конкуренції, тому, що новітня технологія, як правило, вимагає використання дуже великих кількостей реального капіталу, крупних ринків, комплексного, централізованого і строго інтегрованого ринку, багатих і надійних джерел сировини. Такий розвиток технологій визначає необхідність в, в існуванні фірм виробників, що є великомасштабними не тільки в абсолютних величинах, але також і по відношенню до розмірів ринку. Іншими словами, досягнення максимальної ефективності виробництва на основі застосування новітньої технології часто вимагає існування невеликого числа щодо крупних фірм. а не великого числа

відносно дрібних. Необхідно, відзначити, що агрегація дрібних компаній в крупні монополії, як це відбувається за кордоном в нашій державі, по класичній схемі не може відбутися, тому, що дешевше, створити нову виробничу структуру, чим реанімувати морально і фізично застаріле виробництво. У міру звуження конкуренції, слабшає і ринкова система, як механізм ефективною розподіли ресурсів, і в результаті відбувається ослаблення конкуренції, підривається також суверенітет споживача, ринкова система втрачає свою здатність розподіляти ресурси в точній відповідності з бажаннями споживачів.

Існують і інші доводи проти визнання ефективності ринкової системи, до нього можна віднести, нерівний розподіл доходу, що ринкова система дозволяє найбільш здатним або спритним підприємцям накопичувати величезну кількість матеріальних ресурсів, причому право спадкоємства з часом підсилює цей процес накопичення. Такий процес, крім кількісних і якісних відмінностей в людських ресурсах, породжує в ринковій економіці надзвичайно нерівний розподіл грошових доходів. В результаті доходи сімей різко розрізняються між собою по здатності реалізувати свої потреби на ринку. Багаті володіють, набагато більшою, кількістю грошей, чим бідні. Звідси робиться висновок: ринкова система виділяє ресурси на виробництво вишуканих предметів розкоші для багатих за рахунок ресурсів на виробництво предметів першої необхідності для бідних. Ринкова система може не зуміти, врахувати всі вигоди і витрати, пов'язані з виробництвом і споживанням певних товарів і послуг. Річ у тому, що деякі вигоди і витрати представляються по відношенню до ринку зовнішніми в тому сенсі, що вони припадають на частку інших економічних агентів, що не є безпосередньо покупцями, або продавцями. Такі вигоди і витрати називаються зовнішніми, або вигодами і витратами переливу. Наприклад, споживчий попит, що враховується ринком, виражає лише задоволення, одержуване індивідуальними споживачами, які купують товари і послуги; він не відображає того факту, що покупка таких послуг, як вакцинація і освіта, чи приносить задоволення всьому суспільству в цілому.

Для вироблення основних напрямів розвитку регіону, необхідно визначити основні сфери діяльності політики управління і оцінити можливі темпи зростання показників діяльності, здатність впливу на економічні процеси. Таким чином виробники ухвалюють рішення про виробництво продукції, засновані лише на обліку тих витрат, які їм диктує ринок, і що не відображають зовнішні витрати, тобто витрати, які припадають на частку суспільства в цілому. Проаналізувавши основні сильні і слабкі сторони ринкової системи, необхідно визначити місце на ринку державного сектора, крупних і дрібних підприємців і приватного сектора. Це можливо, тільки використовуючи критерії і обмеження формування цільової функції. Основний критерій шляху вибору і реалізації оптимального варіанту, ефективного використання обмеженого ресурсного потенціалу

Вибір курсу розвитку регіону характеризується привабливістю інвестиційного клімату, і інших чинників, що впливають на ринкові відносини. Тому, знаходячись в ринковому середовищі необхідно дотримуватися політики, яка диктується особливостями ефективного використання ресурсного потенціалу регіону і залежить від інвестицій і економічних чинників.

Інвестиційні витрати, залежать від процентної ставки. Тут мається на увазі всі зміни процентної ставки, які не пов'язані із зміною цін (точніше, не пов'язані із зміною процентної ставки як ціновий чинника. Це, може відбуватися, припустимо, у зв'язку із зміною кількості грошей в обігу в цьому випадку збільшення маси грошей зменшує процентну ставку і збільшує фінансові інвестиції.

На інвестиційні витрати впливають також обставини очікуваного прибутку від інвестицій, тому, чим вище очікуваний прибуток від інвестиції, тим об'єм закупівель засобів виробництва вище.

Інвестиційні витрати, пов'язані з податками. Чим вищі податки на прибуток, тим менше інвестиційні витрати. Скорочення або відміна податків на фінансові інвестиції, збільшать закупівлю новітніх технологічних комплексів і ін.

Вплив на зміну в інвестиційних витратах роблять зміни в технологіях. Поява нових технологій - як правило, стимулює розширення виробничих потужностей, і тим самим збільшує сукупний попит. І ще однією обставиною., що впливає на інвестиційні витрати, є наявність надмірних потужностей. При їх наявності у фірми, немає стимулів, розширювати виробництво і робити інвестиції. У разі зменшення надмірних потужностей або їх відсутності фірма може збільшити інвестиції.

Вплив на зміну в інвестиційних витратах роблять зміни в державних закупівлях, національного продукту (при незмінних, податках і ставці відсотка).

Вплив на зміну в інвестиційних витратах роблять зміни в чистому експорті (експорт за вирахуванням імпорту). Адже збільшення експорту збільшить попит на товари внутрішнього виробництва. Основними, обставинами, що визначають об'єм чистого експорту, є національний дохід країн, куди прямує експорт, і їх валютні курси.

Чинник коливання процентної ставки полягає в проблемі зміни попиту пов'язаної з підвищенням цін і збільшенні процентних ставок при незмінній кількості грошових ресурсів в обігу. Тобто емісія не проводиться. В цьому випадку, коли ціни ростуть, споживачам, населенню, підприємцям і уряду, необхідно більше за гроші для закупівель, що собою збільшує попит на готівку (державні закупівлі, виплата заробітної платні, дивідендам і т.д.), звідси зростає процентна ставка, яка збільшується, у зв'язку з попитом на гроші. Але вона зростає не тільки для грошей, але і для безготівкових розрахунків, що приводить до зменшення реалізації можливості отримання

моментального споживчого кредиту, а це знижує як купівельну спроможність, покупців так і підприємців. Тому ми спостерігаємо зворотний зв'язок між процентною ставкою (або, що, те ж саме, ціною на гроші) і сукупним попитом.

Чинник зміни матеріальних цінностей або реальне багатство, яке ще, називають ефектом касових залишків (сальдо), він зводиться до того, що при рівновазі цін, реальна купівельна спроможність грошових внесків в банках і інших фінансових активів, перш за все з фіксованою вартістю (акцій, облігацій і ін.), фактично падає і примушує відмовитися від закупівель.

Чинник впливу імпорتنих закупівель, виникає тоді, коли ціни в країні будуть, підніматися на ресурси, товари власного виробництва, експорт зменшиться, іноземці стануть купувати менше товарів, або зовсім відмовляться від експорту деяких видів товарів, що виразиться в зниженні потенції власного виробництва, і не дасть можливість розвивати його.

Невизначеність, яка впливає на хід економічного розвитку характеризується; внутрішнім станом власного ринку, і особливостями ситуацій; економічної політики, соціальної захищеності, екологічному стані і ін. Характерними особливостями зовнішнього стану, є; процеси інфляції, кризовий стан економіки, завищення вартості ресурсів, що імпортуються, на які, є дефіцит усередині країни, заниження ціни товарів, що імпортуються, і ін. Тому, в даний час, в першу чергу, необхідно направляти фінансові, творчі та інші зусилля на інноваційні розробки в площину їх реалізації.

Варіант дій (курс), вибраний політикою розвитку регіону, формуватиме цільову функцію його розвитку повинна мати ситуаційний (багатоваріантний), характер в основу якого закладається можливість залучення позикових засобів і повнішого використання наявних власних ресурсів на поточний і тривалий період. Положення економічного розвитку регіону, визначатиметься його економічним середовищем, тобто вироблюваною продукцією, ринками збуту, і здатністю своєчасно реагувати на зміни в майбутньому. Вибір курсу визначає довгострокову перспективу розвитку регіону і, отже, рішення, які можна прийняти в майбутньому. Ці рішення звичайно називають *довгостроковими (стратегічними)*. Вони мають великий вплив на майбутнє положення розвитку, і отже, точність інформації про можливості їх реалізації в економічному середовищі дуже важлива. Тому стратегічні рішення повинні бути прерогативою планування адміністрації регіону.

Окрім стратегічних (довгострокових) рішень адміністрація також ухвалює рішення, що не вимагають тривалого залучення ресурсів, але що вимагає ситуаційного рішення. Такі рішення вважаються *короткостроковими*, або *оперативними*, і звичайно є прерогативою нижчого рівня управління. Ухвалення короткострокових рішень ґрунтується

на поточній економічній ситуації і на оцінці матеріальних, людських і фінансових ресурсів, які регіон має в своєму розпорядженні на даний момент. А наявність цих ресурсів в значній мірі визначається якістю ухвалених стратегічних рішень. Причини вибору, повинні проводитися на основі аналізу основної діяльності, для якої характерний :

- маловірогідно, що яка-небудь угода дасть можливість з високою ефективністю оцінити здатність підприємця функціонувати в майбутньому;
- сумнівно, що максимізація майбутніх надходжень грошової готівки може бути реалізована на практиці без вироблення принципів, необхідних для досягнення мети по збільшенню надходження грошової готівки;
- вибір даної мети надасть утримувачам акцій, як однієї з груп коаліції учасників операції, зрозуміти, в що їм обійдеться вибір цілей, оскільки стає відомим розподіл сум готівки між учасниками коаліцій.

Тому, підприємцям, необхідно збалансувати інтереси акціонерів з інтересами споживачів, найнятими робітниками і суспільств в цілому. Для того, щоб провести балансування, необхідно знайти із можливих варіантів дій (або стратегій), направлених на досягнення поставленої мети оптимальну. Якщо учасник ринкового процесу приділяє основну увагу справжньому асортименту продукції і ринкам збуту і допускає зниження частки ринку і притоки грошових коштів, то компанія не зможе одержати достатньої кількості грошової готівки для виживання в конкурентній боротьбі. Для максимізації в майбутньому притоки грошових коштів, дуже важливо, щоб адміністрація могла визначати потенційні вигоди і негативні тенденції. Це дає можливість, визначитися, в поточній економічній ситуації і негайно вживати заходи захисті компанії, від всіляких несподіванок, які можуть мати місце в майбутньому. Тому, необхідно удатися до одному або декількох з наступних варіантів дій:

- розробка нових видів продукції для реалізації на новітніх ринках;
- розробка нових видів продукції для нових ринків;
- створення (освоєння) нових ринків для реалізації тих, що випускаються продукції.

Пошук альтернативних варіантів дій пов'язаний з отриманням інформації про очікувану кон'юнктуру і зміни економічної ситуації; це найбільш складний і важливий етап процесу ухвалення рішення. Тому, необхідно провести збір даних про альтернативні варіанти дій.

Після того, як визначені вірогідні сфери діяльності, необхідно оцінити можливість фінансування, темпи зростання показників діяльності, здатність компанії утримувати відповідну частку ринку і притоку грошових коштів, для кожного альтернативного варіанту дій в різному економічному середовищі.

Проблема тут полягає в наступному: там, де попит на пропозицію не відображає точно всі вигоди і всі витрати виробництва, тобто де існують зовнішні вигоди і витрати, ринкова система не здатна забезпечити

такий розподіл ресурсів, яке найкращим чином задовольняє потреби суспільства.

Порушення ринкового механізму і суспільні блага обумовлений тим, що ринкова система враховує лише індивідуальні потреби. Існує багато потреб в таких товарах і послугах, виробництво яких не може фінансуватися індивідами безпосередньо через ринок. Наприклад, такі товари і послуги, як автомагістралі, боротьба з повенями, національна оборона, не можуть бути куплені в бажаній кількості підприємцями на індивідуальній основі. Ринкова система, як затверджують, нездатна враховувати, такі суспільні і колективні потреби. І останній довід – це нестійкість ринків недосконалий механізм забезпечення повної зайнятості населення і стабільного рівня цін.

Для того, щоб інноваційні проекти знаходили свою реалізацію і подальше управління, необхідно виробити інструментарій, який спрямовував на саморегулювання економічні процеси і нівелював їх коливання. Одним з методів такої нівеляції, є управління із зворотним зв'язком і з прямим зв'язком. Управління із зворотним зв'язком включає контроль випуску продукції, досягнутого в секторі ринку, а також здійснення будь-яких корекцій дій у разі відхилення, якщо це необхідно. При управлінні з прямим зв'язком, даються оцінки очікуваного випуску продукції до того або іншого моменту в майбутньому замість того, щоб порівнювати фактичне виробництво з необхідним. Якщо ці оцінки відрізняються від запланованих показників, то необхідно робити відповідні дії, щоб звести до мінімуму ці відмінності. Мета — встановити контроль до того, як виникнуть які-небудь відхилення від необхідної продуктивності. Іншими словами, при управлінні з прямим зв'язком можливі помилки можуть запобігти, тобто зроблені кроки, щоб уникнути їх, а при управлінні із зворотним зв'язком фактичні помилки розпізнаються постфактум і коректування проводять для того, щоб досягти необхідної продуктивності праці.

Надійшла до редколегії 23.11.10